

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	8
Deel 1: De landelijke verkiezingen	10
1 Wie of wat, één pot nat	11
2 Kan het ook anders?	29
3 Red de democratie	33
4 De media en peilingen	42
5 De Stemwijzer Tweede Kamerverkiezingen 2012	47
6 Drie of vier hoofdstromen	49
7 Help, ik mag stemmen!	54
8 Regeren is vooruitzien	64
9 Geloofwaardigheid	69
10 Feiten, ficties en beeldvorming	72
11 Strategisch stemmen	76
12 Wie met wie?	78
Deel 2: De provinciale verkiezingen	84
13 De provincies	85
14 Stemwijzer 2015 Drenthe en Noord-Holland	86
Deel 3: De gemeentelijke verkiezingen	88
15 De gemeenten	89
16 Amsterdam	94
17 Rotterdam	98
18 Groningen	101
19 Schiermonnikoog	103

Deel 4: De Europese verkiezingen	106
20 Europa	107
21 Het Griekse drama	112
22 Vluchtelingen in Europa	116
23 De Europese stemwijzer	123
Deel 5: De waterschap verkiezingen	126
24 Waterschappen	127
25 Kieskompas waterschap 2015	128
Deel 6: Na de verkiezingen	132
26 Coalitievorming	133
27 De Routestemmer, een alternatieve stemwijzer	136
28 Nieuwe kiezers aan het woord	140
Uitslag bij jouw stemkeuze	146
Nawoord	148
Dankwoord	150
Politieke jongerenorganisaties in Nederland	152

VOORWOORD

Als je de leeftijd hebt tussen achttien en tweeëntwintig jaar dan hoor je bij de bijna één miljoen mensen die voor het eerst mogen stemmen. Alle inwoners van Nederland hebben vanaf achttien jaar stemrecht. Ongeveer 30% maakt daar geen gebruik van en 40% zegt ontevreden te zijn over de democratie. Veel kiezers weten niet wat ze gaan stemmen.

Als je voor het eerst in je leven gaat stemmen dan vergeet je dat de rest van je leven meestal niet meer. Je onthoudt vaak welke partij je de eerste keer hebt gestemd. Het is net als het krijgen van je eerste relatie. Die eerste vriendin of vriend onthoud je ook vaak. En net als die eerste relatie kun je je afvragen hoe je weet of dit de goede keuze is. Waarom kies je voor die persoon of partij, hoe weet je wat bij jou past.

Dit boek geeft meer inzicht in de politiek en hoe je tot een stemkeuze kunt komen. Het is bedoeld voor iedereen die voor het eerst mag stemmen of die nog eens wil nadenken over zijn of haar stemkeuze, met als doel het uitbrengen van een weloverwogen stem.

‘Wat stem jij?’ geeft geen stemadvies. Stemmen is zeer persoonlijk en dus iets subjectiefs. Uiteindelijk vorm je zelf je mening over wat belangrijk is. Na het lezen kun je meer bewust je eigen afwegingen maken. Dat kan ook met hulp van de verschillende stemwijzers op internet. Stemwijzers van verschillende verkiezingen worden in dit boek besproken. Aan het slot van dit boek vind je een alternatieve stemwijzer, de ‘routestemmer’.

Kiezen is niet eenvoudig. Achteraf zijn veel stemmers teleurgesteld, gaan ze de keer erop anders stemmen of (zelfs) helemaal niet meer stemmen. Dit boekje behandelt dilemma’s in de politiek en geeft een inkijk in het stemgedrag van enkele jonge kiezers.

‘Wat stem jij?’ is geen boek over staatsinrichting. Wel gaat het in op de manier waarop politiek wordt bedreven en hoe politieke besluiten en beleid tot stand komen. Soms hebben politieke partijen heel andere opvattingen vóór en na de verkiezingen; voor veel kiezers is dit een reden om helemaal maar niet te stemmen. Toch is elke stem belangrijk omdat jouw stem de basis is van onze democratie.

Naast de landelijke verkiezingen worden de provinciale en gemeentelijke verkiezingen bestudeerd. Ook de Europese verkiezingen en de verkiezingen van de waterschappen komen aan de orde. Bij al deze verkiezingen worden bestaande stemwijzers besproken. Tot slot zijn enkele interviews gehouden met nieuwe jonge kiezers.

DEEL 1

DE LANDELIJKE VERKIEZINGEN

Binnenhof Den Haag

1 WIE OF WAT, ÉÉN POT NAT

VROEGER, DE VORIGE EEUW

In Nederland is stemmen een recht en geen plicht. Vroeger was er een opkomstplicht. Je moest stemmen. De politiek leek toen overzichtelijker: je had protestanten en katholieken die samen het CDA vormden, je had rijke mensen en ondernemers die de liberale VVD stemden en je had arbeiders die PvdA stemden. Wiegels (VVD), Den Uyl (PvdA) en Van Agt (CDA) waren in die tijd de lijsttrekkers waar het om te doen was. In de jaren '60 veranderde dat. Jongeren kwamen in verzet tegen het gezag. De provobeweging kwam op, we zagen de eerste bezetting van het Maagdenhuis, de emancipatie van vrouwen, maar ook van arbeiders. Betere scholing en ontwikkeling van iedereen had zijn invloed op de samenleving. D66 ontstond als democratische partij met een moderne lijsttrekker. De pil was uitgevonden en liefdesrelaties werden meer gelijkwaardig. Krakersbewegingen protesteerden tegen leegstand in tijden van woningnood. De roep om inspraak en medezeggenschap stelde bestaande verhoudingen ter discussie. Er ontstonden afsplitsingen vanuit christelijke partijen (PPR, later opgegaan in GroenLinks). De oorlog in Vietnam bracht jongeren tot het pacifisme (PSP, later onderdeel van GroenLinks). Amerika, bondgenoot van het Westen, werd enkele jaren na de Tweede Wereldoorlog voor veel jongeren een verwerpelijk kapitalistisch systeem. De communistische partij Nederland (CPN, later opgegaan in GroenLinks) keerde zich tegen het kapitalisme en groeide. Er kwamen kritische rapporten uit over de aantasting van het milieu (Club van Rome).

OP WEG NAAR 2020

Tegenwoordig is een stem uitbrengen niet eenvoudig met zoveel partijen. Ouderen stemmen nog wel trouw uit traditie maar veel jongeren vinden het moeilijk om een keuze te bepalen. De politiek maakt zich ook niet aantrekkelijk met al die discussies, meningsverschillen en ruzies. Er is een gezegde dat je in de politiek geen vrienden maakt.

INTERNETDEMOCRATIE

Sommige mensen beweren dat politieke partijen niet meer van deze tijd zijn. Internet zien zij als een alternatief voor de democratie. Kiezers blijven weg en zien het belang van stemmen niet meer in. Zijn er alternatieven voor onze democratie bijvoorbeeld via de sociale media. Of doen andere landen het beter? Natuurlijk wil bijna niemand een dictatuur. Dat past niet in onze geschiedenis en in onze aard. We hechten aan onze vrijheid, zeggenschap en individuele verantwoordelijkheid. Enkele uren vliegen van ons verwijderd zien we de dictaturen om Europa heen. De ogenschijnlijke rust (voor zover aanwezig) wordt slechts bereikt door andersdenken te onderdrukken, op te sluiten of zelfs te vermoorden. Alleen extremisten zien dat als alternatief voor onze democratie.

POLITIEKE VEELKLEURIGHEID

Tegen deze achtergrond mogen we blij zijn dat we in Nederland veel vrijheid hebben. Je mag stemmen op wie je wilt. Maar hoe te kiezen uit zoveel aanbod van politieke partijen. Mag dat een onsje minder?

Misschien helpt het jou als we eerst de grote lijnen eens belichten. Je kunt – vergelijk Amerika – progressief of conservatief onderscheiden of, zoals in Duitsland, christelijke partijen naast liberale en

socialistische partijen. Als we die indeling volgen dan kunnen we in Nederland een volgende indeling maken.

LINKSE PARTIJEN

Partij van de Arbeid (PvdA), GroenLinks (GL) en Socialistische Partij (SP)

LIBERALE PARTIJEN

Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) en Democraten '66 (D66)

CHRISTELIJKE PARTIJEN

ChristenDemocratisch Appèl (CDA), ChristenUnie (CU), Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)

EÉN ISSUE PARTIJEN

Ouderen partij 50+, Partij voor de Dieren (PvdD)

AFSPLITSINGEN

O.a. Partij voor de Vrijheid (PVV)

LINKSE PARTIJEN

Links is sociaal georiënteerd en wil welzijn en welvaart (werk en inkomen) eerlijk verdelen. De PvdA noemt zich sociaal democratisch en niet socialistisch zoals de SP. Het verschil zit vooral in het democratische als bestuursvorm en het type samenleving dat zij willen. Bij linkse partijen spelen de begrippen solidariteit en gelijkheid een belangrijke rol. Die begrippen vragen om verheldering omdat ze verschillend worden toegepast. Voor de meeste politieke partijen geldt dat ieder mens – ongeacht herkomst, kleur, geloof of geaardheid – gelijk is. Ieder mens is voor de wet gelijk en moet dezelfde kansen krijgen. Vervolgens ontstaat daarover discussie, immers, niet ieder mens heeft vanaf de geboorte dezelfde uitgangspositie. De uitdrukking “met een gouden lepel in de mond geboren worden” slaat op steenrijke kinderen die in weelde opgroeien. Maar onge-

lijkheid ontstaat ook door het verschil in opvoeding, het belang dat gehecht wordt aan goede opleiding of door domme pech van het geboren worden met een handicap of andere beperkingen. Het is niet het alleenrecht van linkse partijen om oog te hebben voor onrecht. In de westerse samenleving is het redelijk normaal dat mensen niet aan hun lot worden overgelaten. Wel verschilt de mate van solidariteit. Behoudende (conservatieve) partijen zien minder snel een rol weggelegd voor de overheid om ongelijkheid in kansen en posities te bestrijden. Linkse partijen zien daarin juist een grote rol weggelegd voor de overheid. Partijen die daar tussenin staan willen ook een sociaal beleid maar vinden dat mensen zelf in sterke mate verantwoordelijkheid dragen voor hun eigen welbevinden.

Wouter Bos, oud partijleider van de PvdA, beschrijft in zijn boek 'Dit land kan zoveel beter' hoe vanuit de sociaaldemocratische opvattingen gedacht wordt over solidariteit. Hij geeft aan dat solidariteit niet vanzelfsprekend is. Het wordt door de bevolking betaald (uit premies of via belastingen) en er is draagvlak bij de bevolking nodig om het sociaal systeem in stand te houden. Mensen willen best betalen voor solidariteit, als men maar de garantie heeft dat dit geld terecht komt bij mensen die het echt nodig hebben en het in zekere mate ook verdienen. Dat verdienen heeft o.a. te maken met de vraag of de ontvanger zich in voldoende mate inspannt om naar vermogen bij te dragen aan de samenleving. Gewezen wordt op de uitkeringsrechten bij werkloosheid die men pas opbouwt door te werken en de ouderdomsuitkering die men alleen ontvangt als men lang genoeg in Nederland heeft gewoond. Bos stelt dat in een Europa zonder grenzen de solidariteit wordt ondermijnt als onze verzorgingsstaat niet wordt beschermd. Mensen kunnen volgens Bos slechts aanspraak maken op rechten, als ook aan de verplichtingen in voldoende mate is bijgedragen.

Wat vind jij van de gedachte dat je het recht op uitkeringen en voorzieningen eerst moet hebben verdiend?

SP

De SP vindt dat de overheid veel centraal moet en kan regelen. Zo ziet de SP niets in marktwerking en wil ze de banken het liefst nationaliseren (onder bestuur van de overheid plaatsen). De SP is tegen het zogenaamde ‘vermarkten’ van overheidstaken, dat wil zeggen dat deze taken niet aan commerciële bedrijven moeten worden overgelaten. Essentiële nutsvoorzieningen (zoals gas, water, elektriciteit maar ook post, telefonie, openbaar vervoer en sociale woningbouw) mogen van de SP in handen komen van de overheid. De SP wil meer regels en toezicht van de overheid als maatschappelijke voorzieningen (onderwijs, zorg en welzijn) niet op orde zijn. Tegelijk zegt de SP dat dit niet mag leiden tot meer bureaucratie en management. Onder het motto *100% sociaal*, geeft de SP aan dat sociale voorzieningen (uitkeringen, toeslagen) bij de SP in goede handen zijn zonder dat aan de gebruiker teveel eisen worden gesteld.

SP IS VOOR MENSEN MET EEN UITKERING

De SP is een factor van belang geworden in de Nederlandse politiek van de laatste twintig jaar. Dat heeft ze op verschillende manieren bereikt. Allereerst door het voeren van acties tegen bezuinigingen en strijd voor een rechtvaardiger maatschappij. Daarin lijkt de SP vaak op een vakbond die opkomt voor de belangen van de achterban. Acties van de vakbeweging worden ook vaak gesteund door de SP en in de ogen van de vakbond soms te nadrukkelijk “gekaapt”. De oude arbeidersklasse voelde zich minder vertegenwoordigd door de PvdA. De PvdA was in hun ogen te bestuurlijk en te compromisbereid. Bij de SP kregen deze kiezers meer gehoor.

Tegenstanders vrezen dat de SP staat voor een “eerlijke verdeling van de armoede”, zoals in sommige socialistische landen. In dergelijke socialistische landen wordt de ongelijkheid weggewerkt. Soms ontbreekt de prikkel om te werken omdat men zonder werk een gegarandeerd bestaansminimum heeft. In diverse socialistische en communistische landen heeft het gelijkheidsprincipe tot grote armoede geleid. Het is interessant om te weten hoe ver de SP wil gaan in haar streven naar solidariteit en welke ruimte de SP biedt aan kapitalistische (op winst gerichte) ondernemingen in een wereld economie.

PVDA

De PvdA wil niet alles “onder de paraplu” van de overheid houden. Zij vindt dat de rol van de overheid meer voorwaardenscheppend is. De overheid moet dus niet economische activiteiten overnemen (nationaliseren) maar stimuleren. De PvdA zal eerder dan de SP bereid zijn om met andere partijen samen te werken, wetende dat ze daarmee compromissen moet sluiten ten koste van eigen opvattingen. Bijvoorbeeld als de verkiezingsuitslagen daartoe dwingen en de partij door samenwerking met andere partijen haar eigen idealen gedeeltelijk kan uitvoeren. De PvdA heeft minder moeite met marktwerking. De PvdA denkt dat als bedrijven bepaalde overheidstaken overnemen, dit leidt tot concurrentie en daarmee tot beter en goedkoper aanbod voor jou, de consument. Zo zou de telefonie zich nooit zo hebben kunnen ontwikkelen als nu het geval is als KPN als staatsbedrijf de enige provider zou zijn gebleven. Op het sociale vlak wil de PvdA een vangnet als mensen niet meer kunnen voorzien in eigen onderhoud. Volgens deze partij heb je dan wel de plicht om zo snel mogelijk weer zelfstandig te worden. Opvallend verschil is de aandacht van de PvdA (1 miljard extra) om meer

mensen aan het werk te krijgen terwijl de SP dat geld wil gebruiken om de uitkeringen te verhogen. De PvdA ziet het als haar taak om mensen met weinig inkomen of lage uitkeringen en de middeninkomens ('lage klasse en middenklasse') met elkaar te verbinden.

EUROPA

Over Europa verschillen beide partijen sterk. De SP ziet in Europa een bedreiging waarbij Nederlandse (arbeids)rechten kunnen worden aangetast en inkomens onder druk staan, bijvoorbeeld door import van (goedkopere) arbeid uit het buitenland. De PvdA ziet dit gevaar wel, maar denkt dat dit door goede afspraken en wetgeving kan worden opgelost. GroenLinks staat in grote lijnen achter dit standpunt van de PvdA.

PVDA EN SP ELKAARS CONCURRENTEN

Je zou denken dat linkse partijen streven naar een links en progressief beleid (gericht op behoud van sociale voorzieningen, eerlijke verdeling van werk en inkomen). Gek genoeg blijken SP en PvdA op dit gebied elkaars grootste concurrenten en tegenstanders. De SP verwijt de PvdA dat zij teveel compromissen sluit en dat ze een arrogante (betweterige) bestuursstijl heeft. De PvdA verwijt de SP dat ze geen compromissen sluit en alleen principieel wil blijven maar daarmee met schone en lege handen in de politiek staat. Door een deel van de achterban van de PvdA wordt het niet in dank afgenomen dat deze partij in een regering met de VVD zit. Opvallend is het dat de SP en de PvdA elkaar in de provinciale politiek (o.a. Brabant, Groningen) en in enkele grote steden zoals o.a. Amsterdam, uitsluiten in het bestuur. De PvdA bestuurt het liefst zonder de SP omdat zij, volgens de PvdA, teveel in de activistische oppositie blijft staan. De SP heeft moeite met de bestuursstijl van de PvdA die als arrogant wordt ervaren. In de oppositie is het gemakkelijker

principeel te blijven en te doen wat de achterban of de kiezers graag willen horen. Zodra je zelf regeert en mee verantwoordelijkheid draagt, moet je ook minder populaire maatregelen treffen. Bestuurders worden dan al snel autoritair en arrogant gevonden.

GROENLINKS

Zowel de PvdA als de SP zien GroenLinks als mogelijke bondgenoot op diverse onderwerpen. GroenLinks heeft veel aandacht voor een sociaal en pacifistisch (op vrede gericht) beleid en voor een kritisch milieubeleid. Van oorsprong heeft GroenLinks een communistische, pacifistische en een sociaal-religieuze achtergrond. Door fusie zijn deze stromingen opgegaan in GroenLinks. GroenLinks heeft veel aandacht voor een zogenaamde duurzame economie. Dat betekent dat GroenLinks rekening wil houden met het gegeven dat grondstoffen en fossiele brandstoffen op een gegeven moment op zullen raken en iedereen spaarzaam moet zijn met grondstoffen en energie. GroenLinks wil Europa versterken en wil een goede opvang van vluchtelingen. GroenLinks is een bevlogen partij vol idealen. De nieuwe fractieleider Jesse Klaver geeft in zijn boek 'de mythe van het economisme' daaraan invulling. Hij stelt dat de politiek teveel aan rendementsdenken doet en alleen oog heeft voor cijfers en getallen. Er wordt teveel ingezet op meer groei, meer markt en minder overheid. Hij mist ideologie en bevlogenheid bij andere partijen. Privatisering, marktwerking en schaalvergroting worden ook door Klaver ter discussie gesteld. Het zijn thema's waarop linkse partijen een gezamenlijke visie kunnen ontwikkelen.

ONBEGRIIP

Bij publicatie van zijn boek kreeg Jesse Klaver al direct commentaar. Critici stellen dat bevlogenheid mooi is maar dat de politiek ook een

kosten-batenanalyse moet maken van alle plannen en voornemens. Netjes gezegd: Het is goed dat er mensen zijn die dromen en idealen hebben maar in de harde werkelijkheid moet ook worden aangepakt. In het parlement zal GroenLinks zeker worden uitgenodigd om haar visie eens verder uit te werken en daarbij vooral te onderzoeken of daarvoor een meerderheid in het parlement te vinden is. Op die manier zijn al meer idealen in het grote bos verdwenen. Zo werd GroenLinks geconfronteerd met de harde realiteit toen het instemde met een vredesmissie in Afghanistan. GroenLinks steunde deze missie, omdat ze aan de wederopbouw van Afghanistan wilde meewerken. Veel kiezers vonden dat echter een verkapte deelname aan een ongewenste oorlog in dat land. Ook steunde GroenLinks enkele modernisering in de sociale zekerheden zoals de beperking van de uitkeringsduur en de verandering van de studiefinanciering. Dergelijke steun voor maatregelen van de regering wordt door veel kiezers van GroenLinks niet gewaardeerd.

REALISTEN EN IDEALISTEN

Elke partij kent idealisten en realisten. Dat kan elkaar versterken en tot vruchtbare resultaten leiden. Helaas leidt het bij linkse partijen vaak tot splitsingen. Ook de vakbond FNV heeft te maken met idealisten die via acties, demonstraties en stakingen hun doel willen bereiken (meestal gesteund door de SP). De realisten geloven meer in het overlegmodel waarin op basis van argumenten, feiten en cijfers resultaten worden nagestreefd. De voorzitter van de FNV staat voor de uitdaging om beide stromingen bijeen te houden. Ook ziet hij graag een coalitie van PvdA, SP en GroenLinks om gezamenlijk te strijden tegen het neoliberale beleid van de afgelopen decennia; een beleid dat hij typeert als teveel “marktdenken, rendementseisen, schaalvergroting en gebrek aan solidariteit.”

ENGELAND, GRIEKENLAND, DUITSLAND, SPANJE

In Engeland speelt een vergelijkbare discussie binnen de arbeiderspartij Labour. In deze partij is Jeremy Corbyn tot nieuwe partijleider gekozen nadat hij zich sterk heeft afgezet tegen het neoliberalisme van zijn voorgangers. In Griekenland is binnen Syriza een afsplitsing gekomen van idealisten die tegen de door Europa opgelegde hervormingen zijn. Syriza won de verkiezingen en de afgesplitste idealisten haalden de kiesdrempel niet. In Duitsland is Der Linke ontstaan nadat links-radicalen uit de SPD vertrokken en met de communisten gingen samenwerken. In Spanje is Podemos ontstaan mede uit onvrede met het beleid van de socialistische PSOE. Bij al deze richtingenstrijd gaat het tussen de idealisten die principieel vasthouden aan hun principes en realisten die een meer haalbare politiek nastreven gebaseerd op parlementaire meerderheden en compromissen. Realisten accepteren kleine stapjes in de goede richting. Idealisten vinden dat het uiteindelijke doel daarmee onvoldoende wordt bereikt of zelfs verder weg raakt.

Zie jij jezelf meer als idealist of als realist?

LIBERALE PARTIJEN

VVD

De VVD profileert zich als partij van de hard werkende Nederlanders. Dat zijn mensen die zich meestal goed kunnen redden, niet afhankelijk zijn van sociale voorzieningen en die liever geen bemoeienis willen van de overheid. Van oorsprong gold de VVD als een partij van en voor ondernemers, maar inmiddels is dat beeld te beperkt. De VVD is een bredere volkspartij geworden. De VVD wil graag een kleine overheid die zich niet teveel bemoeit met de

individuele burgers. Ook wil de VVD de belasting zo laag mogelijk houden voor de inwoners van Nederland. Liberalen willen ruimte voor het individu en hebben vertrouwen in de markt van vraag en aanbod. Voor liberalen is de overheid een log bureaucratisch apparaat dat geld kost en nieuwe ontwikkelingen in de weg staat. Liberalen willen niet dat de overheid de baas blijft van banken. Liberalen willen een minimum aan sociale voorzieningen dat vooral mensen moet prikkelen om zelf aan de slag te komen. Zowel de VVD als de PvdA stellen prioriteit bij het scheppen van werk. Op dat onderwerp kunnen beide partijen elkaar goed vinden.

EUROPA

Voor de VVD is Europa een samenwerking van landen op economisch gebied zodat er één markt ontstaat zonder grenzen. De VVD wil verder niet teveel regels vanuit Europa. De VVD houdt meer rekening met de anti Europa standpunten van de PVV en wil de toestroom van asielzoekers net als (en onder druk van) de PVV hard aanpakken.

D66

Binnen de liberale beweging heeft D66 meer aandacht voor de sociale kant. D66 erkent dat mensen buiten eigen schuld soms niet kunnen meekomen in de samenleving en dat daar sociaal beleid voor nodig is. D66 staat bekend als een partij die goed onderwijs wil. Mede door steun van D66 is extra geld uitgegeven aan het onderwijs. Dit maakt D66 bij veel jongeren populair, ondanks het gegeven dat onduidelijk is waar dit geld aan is besteed (volgens de onderwijsvakbond AOB is het geld aan uitkeringen voor onderwijzers besteed). D66 wil een sterker Europa voor verschillende zaken die over de grenzen heen spelen zoals het milieu, de veiligheid, de

energievoorziening en het vluchtelingenvraagstuk. D66 ziet zich liever als progressieve dan als liberale partij. D66 is tolerant voor asielzoekers en is daarom een groot tegenstander van de PVV.

UIT HET INTERVIEW MET SANNE

“Als ik stem dan zou ik iets tussen SP en VVD in kiezen.

Ik vind niet dat je rijke mensen moet benadelen
ten opzichte van arme mensen.”

SOCIAALLIBERAAL

De vrijheid van het individu en het zelfbeschikkingsrecht staan bij D66 hoog in het vaandel. Net als bij de VVD hecht D66 aan economische vrijheid. De sociale verworvenheden zoals uitkeringen staan bij liberale partijen eerder ter discussie dan bij de linkse partijen. D66 wil minder overheidsuitgaven. Sociaal liberaal is een term die bij D66 goed past. D66 heeft vanuit haar middenpositie de mogelijkheid om zowel met linkse als met rechtse partijen samen te werken. Daarin lijkt D66 op het CDA maar dan zonder de letter C. D66 heeft liberalere opvattingen dan het CDA over onderwerpen als abortus, euthanasie en homofilie.

CHRISTELIJKE PARTIJEN

SGP

Bij de SGP en ook bij de andere christelijke partijen liggen deze laatste onderwerpen juist zeer gevoelig. De SGP is het meest recht in de leer en is conservatief (behoudend) in haar opvattingen. De Bijbelse leer is uitgangspunt voor al het handelen van de SGP en wordt strikt toegepast.

CDA

Voor het CDA zijn de christelijke uitgangspunt eveneens van belang maar het CDA erkent dat deze uitgangspunten aan de huidige tijd moeten worden aangepast. Het CDA heeft ons land lange tijd bestuurd. In die jaren bleek het CDA bereid tot het doen van compromissen naar zowel de VVD als naar de PvdA. Vaak gebeurde dat omdat het land anders niet bestuurd kon worden. De stabiliteit en welvaart die ons land na de Tweede Wereldoorlog heeft gekenmerkt, is mede te danken aan de inbreng van de christelijke partijen. De vrijheid van onderwijs (het recht op het stichten van een eigen school) is bij de christelijke partijen belangrijk ook als dit veel geld kost. Soms moeten leerlingen ver reizen voor het volgen van onderwijs aan een school van het eigen geloof. Deze extra vervoerskosten moet de overheid van de christelijke partijen vergoeden.

CHRISTENUNIE

De ChristenUnie is van de drie partijen het meest sociaal vanuit het uitgangspunt dat christelijke politiek aandacht moet hebben voor de zwakkeren en ongelijkheid moet worden bestreden. Het milieu krijgt bij de ChristenUnie veel aandacht.

NIET LINKS EN NIET RECHTS

De begrippen 'links' en 'rechts' stammen uit de tijd dat politieke partijen links of rechts van de voorzitter in het parlement zaten. Linkse partijen wilden de maatschappij veranderen en voor de burgers het leven verbeteren. Rechtse partijen waren tevreden met de bestaande situatie en wilden geen grote veranderingen. Christelijke partijen voelen zich niet thuis onder etikettes van rechts of links. Christelijke partijen zullen in eerste instantie kiezers vinden onder

geloofsgenoten (protestants en katholiek). Kiezers met een islamitische achtergrond zijn ook welkom als ze instemmen met de partijopvattingen. Op economisch gebied staan de christelijke partijen dichter bij de VVD maar op sociaal vlak nemen ze sneller afstand van de VVD.

EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID

Het samen verantwoordelijk zijn is voor christelijke partijen van belang. Deze partijen hechten grote waarde aan het zogenaamde 'maatschappelijke middenveld'. Dit middenveld wordt gevormd door burgers en organisaties die zorgdragen voor o.a. onderwijs, zorg en woningbouwverenigingen. Christelijke partijen willen niet dat de overheid alles regelt, maar dat vooral inwoners en maatschappelijke organisaties gestimuleerd moeten worden. De overheid moet zich volgens deze partijen beperken tot wat echt nodig is. SGP en CDA zien de VVD eerder als bondgenoot dan de PvdA of de SP.

EUROPA

Europa zonder grenzen wordt door de christelijke partijen positief beoordeeld, maar deze partijen willen niet (zoals D66) teveel bevoegdheden geven aan Europa. Over economische vraagstukken zijn deze partijen het sneller met elkaar eens.

UIT HET INTERVIEW MET NIELS

“Ik zou nooit SGP stemmen. Geloof moet niet de basis zijn voor een samenleving.”

EÉN ISSUEPARTIJEN

50+

Deze partij hoort bij de zogenaamde één issuepartijen. Deze partij- en kenmerken zich met één deelbelang (een issue) of met één specifieke groep. Zo is de ouderenpartij 50+ begaan met het lot van de ouderen (vanaf 50+). Volgens 50+ wordt deze groep onterecht zwaar belast en worden voorzieningen voor deze groep aangetast. Je kunt je afvragen of ouderen van 50+ het slechter hebben dan jongeren en starters op de arbeidsmarkt. De naoorlogse generatie heeft het land weliswaar opgebouwd maar tevens geprofiteerd van goede sociale voorzieningen en een beter pensioen.

JONGERENPARTIJ

Met evenveel recht kunnen jongeren een jongerenpartij gaan opzetten. Jongeren hebben nog geen afgeloste hypotheek, moeten langer doorwerken voor minder pensioen en staan vaak voor grote uitgaven. Maar je kunt de groep ouderen (net zo min als de groep jongeren) niet over één kam scheren.

Zou jij stemmen op een jongerenpartij?

DE PARTIJ VOOR DE DIEREN

De focus van de PvdD ligt bij dieren. Het leefmilieu voor dieren en de voedingsindustrie worden door de PvdD vanuit het belang van dierenwelzijn benaderd. In andere landen is moeilijk uit te leggen dat Nederland een partij voor dieren heeft en dat Nederland via-ducten heeft voor alleen dieren... Bij de 50+ partij en bij de PvdD kan je je afvragen of een dergelijk deelbelang niet een te beperkte invalshoek vormt voor de nationale politiek. De PvdD zal van me-